

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКИЙ КЛАС ТА МЕТОДИКА АКОМПАНеМЕНТУ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Народна художня творчість”

Спеціалізація
“Народне інструментальне мистецтво”
(народні інструменти)

Київ – 2008

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

**КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКИЙ КЛАС ТА
МЕТОДИКА АКОМПАНеМЕНТУ**

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Народна художня творчість”

Спеціалізація
“Народне інструментальне мистецтво”
(народні інструменти)

Київ – 2008

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКИЙ КЛАС ТА МЕТОДИКА АКОМПАНеМЕНТУ

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв І–ІІ рівнів акредитації. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2008. – 12 с.

Укладач	<i>С. Д. Лотоцька</i> – викладач Калуського коледжу культури і мистецтв
Рецензенти:	<i>М. В. Черепанин</i> – доктор мистецтвознавства, професор, зав. кафедри музикознавства Інституту культури і мистецтв Прикарпатського університету ім. Василя Стуса <i>М. І. Кацак, С. Яцишин</i> – викладачі Самбірського училища культури
Редактор	<i>І. Б. Атаманчук</i>
Відповідальний за випуск	<i>Т. Ф. Стронько</i>

Навчальне видання

Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 0,7 Наклад 100 прим.

ПП “НОВА КНИГА” м. Вінниця, вул. Квятека, 20
Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №2646 від 11.10.2006 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: info@novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма з навчальної дисципліни “Концертмейстерський клас та методика акомпанементу” розрахована на студентів вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації училищ (коледжів) культури та мистецтв на базі неповної загальної середньої освіти.

Програма укладена з врахуванням вимог державного стандарту нормативної навчальної дисципліни “Концертмейстерський клас та методика акомпанементу”.

Максимальне наближення діяльності професійної школи до потреб сьогодення є головним завданням у справі підготовки всесторонньо розвинутого спеціаліста.

Для вирішення цього завдання у навчальних планах передбачено вивчення комплексу спеціальних дисциплін, важливою складовою частиною якого є “*Концертмейстерський клас та методика акомпанементу*”. Цей предмет має велике значення для баяністів і акордео-ністів, оскільки саме акомпаніаторство найбільш поширене в концерт-мейстерській роботі.

Методичні рекомендації

Акомпанування та концертмейстерство – це складний та багатогранний процес, який виховує цінні професійні якості. Воно дисциплінує у відношенні темпоритму, сприяє розвитку гармонічного слуху, позитивно впливає на формування естрадної витримки.

Варто відзначити, що п’єси для акомпанементу охоплюють наймасовіші і найбільш доступні форми музикування – супровід сольоючим інструментам (кобзі, скрипці), голосу (вокалісту чи вокальному ансамблю або хору), танцювальному колективу.

В умовах навчального закладу є сприятливі умови для запрошення солістів-інструменталістів, вокалістів, хореографів – це сприяє успішному проведенню навчального процесу. Та при виділеній навчальним планом кількості годин можна лише ознайомити студентів з основами акомпанування та концкласу.

Пристаюючи до роботи над художнім матеріалом на занятті методи-ки акомпанементу, викладач повинен пояснити студенту, що, на відміну від солього виконання, успіх інтерпретації буде залежати від спільних зусиль усіх учасників ансамблю – соліста (солістів) і акомпаніатора.

Студенту-акомпаніатору потрібно розвивати вміння уважно слухати соліста, розуміти його художні наміри і гнучко доповнювати загальне звучання, створюючи потрібний звуковий образ, колорит, настрій. Тільки охоплюючи музичне ціле (зміст і форму), можна знайти необхідні пропорції у звучанні найменших деталей.

З однієї сторони, акомпанемент, будучи складовою частиною музичного твору, охоплює різноманітні виражальні засоби – ритмогармонічну основу, певну метричну пульсацію, мелодичні утворення, регістрові і темброві контрасти, з другої – має свою смислову єдність і потребує особливого художньо-виконавського вирішення. Звідси – всі форми супроводу мають певний зміст і завжди виконують художньо-образну роль.

Важливо точно визначити, яке смислове навантаження в тому чи іншому випадку нестиме акомпанемент. У цьому плані умовно розрізняють три різновиди смислового навантаження акомпанементу: **фон, діалог, конфлікт**.

Якщо супровід – фон, то він повністю підпорядковується солісту (колективу). Звідси – більш приглушений рівень звучання (це, звичайно, не відноситься до акомпанементу танцювальному ансамблю).

Якщо супровід – діалог, то партія акомпанементу може урівноважуватися в звучанні з солістами.

Супровід-конфлікт може створити різкий контраст до основного образу, тобто динамічна шкала звучання акомпанементу може змінюватися.

В залежності від змісту твору, особливостей його форми і структури, а також від смислової значимості партії супроводу потрібно побудувати роботу над всіма засобами виразності. Основні з них – артикуляція, фразування, динаміка, агогіка.

Працюючи над фразуванням і артикуляцією, потрібно чітко розрізняти два рівні – фонетичний (характер штрихів) і синтаксичний (будова мотивів, фраз, речень, періодів). Із логіки фонетичного і синтаксичного рівнів у процесі роботи буде послідовно вибудовуватись основний композиційний рівень, тобто форма і вся архітектоніка музичного твору, що є кінцевою метою будь-якої інтерпретації.

Важливою ланкою роботи над художнім акомпанементом є вивчення акустичних особливостей сольних інструментів чи голосів (сопрано, мецо-сопрано, альт, тенор, баритон, бас). Необхідно знати їх

робочі діапазони, особливості звучання у різних регістрах, динамічну шкалу; знати основні танцювальні ритми, метроритмічну будову танцю, оволодіти хореографічною термінологією. Ці знання допоможуть знайти палітру звукових барв для створення відповідного художнього образу і будуть сприяти виразності виконання.

Творча активність акомпаніатора може яскраво проявлятися в тих розділах твору, де баян (акордеон) звучить самостійно – у вступі, програваннях або закінченні (коді). В них акомпаніатор повинен доповнити логічний розвиток музичного образу.

Так, наприклад, у вступі важливим є створення відповідного художньо-емоційного настрою. Тут потрібно підготувати вступ соліста, а потім гнучко йти за ним. У заключному розділі необхідно добитися художньої завершеності музичного розвитку, який було досягнуто в процесі виконання.

Чітке розуміння своїх функцій у розкритті змісту виконуваного музичного твору, єдині художні і виконавські наміри соліста (солістів) і акомпаніатора створюють необхідні умови для хорошого професійного ансамблю.

Знання, навички і уміння, які студенти здобудуть у процесі вивчення предмета, необхідні їм у майбутній самостійній творчій діяльності, позаяк концертмейстерська робота є однією з найдемократичніших форм музикування і має широку сферу використання.

Особливу увагу слід звернути на вивчення музичного матеріалу, який може бути використаний у роботі з хореографічним колективом. Протягом навчання потрібно ознайомити студентів з танцювальними мелодіями різних жанрів: танцювальними мелодіями різних регіонів України, народними танцювальними мелодіями інших національностей.

Накопичувати танцювальний музичний матеріал для роботи з хореографічним колективом потрібно протягом всього курсу навчання (включаючи і уроки спеціального інструменту). Оскільки в програмах зі спеціального інструменту в репертуарний план можуть включатися готові (авторські) акомпанементи, то студенти мають змогу ознайомитися з професійним викладенням партії супроводу, а в плануванні роботи з предмету “Концертмейстерський клас та методика акомпанементу” потрібно більшу увагу приділити вивченню танцювальних мелодій і розвитку елементарних навичок створення акомпанементу.

Протягом року студенти ознайомлюються з основами:

- обробки танцювальних мелодій, акомпанементу для солістів;
- удосконаленням акомпанементу як фактора доповнення мелодії;
- транспонуванням акомпанементу на заданий інтервал з урахуванням теситури виконавця.

Семестровий план повинен складатися з врахуванням рівня музичної підготовки студента, його музичних здібностей.

Робота спрямована на ознайомлення в цілому з тим музичним матеріалом, який може використовуватись у майбутній професійній діяльності, а саме: акомпанементи солістам-вокалістам, вокальним ансамблям, хору, танцювальному колективу.

Правильний вибір репертуару є одним з вирішальних факторів, які сприяють розвитку навиків акомпанування.

Основу навчальної роботи повинні складати твори класиків, народна музика, п'єси сучасних авторів, кращі зразки акомпанементів, створених професійними авторами.

Необхідно слідкувати за принципом доступності у підборі музичного матеріалу. Твори підвищеної складності призведуть до зниження якості занять.

Виховання виконавської техніки акомпаніатора включає в себе такі основні теми:

1. Музично-теоретичний аналіз твору – основа створення акомпанементу.
2. Формування акомпанементу як ритмо-гармонічної опори. Різноманітності метроритму при підборі акомпанементу.
3. Гармонізація мелодії. Ускладнення викладу тематичного матеріалу (двох-трьохголосної фактури, використання підголосків і витриманих звуків). Використання мелізмів.
4. Акордовий виклад акомпанементу. Прискорення пульсації акордів. Розкладення акордів у вигляді простої гармонічної фігурації. Синкопована пульсація акордів в акомпанементі.
5. Мелодично-тематичний розвиток в акомпанементі.
6. Роль музичного вступу, перегравання, закінчення. Засоби музичної виразності в акомпанементі. Ускладнення гармонічної основи твору.

До формування репертуару слід підходити диференційовано, враховуючи рівень музичної підготовки кожного студента.

Завдання курсу – дати студенту основи практичних навиків з предмету “Концертмейстерський клас та методика акомпанементу”:

- ознайомити студента з основами роботи над створенням акомпанементів;
- засвоїти навчальний та концертний репертуар.

Курс навчальної роботи розрахований на 2 семестри.

Форми занять: індивідуальне заняття; самостійна робота.

В кінці курсу проводиться екзамен.

Мета курсу – набуття студентами знань і елементарних практичних навиків концертмейстера і акомпаніатора.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Кредити	Аудиторні заняття	Самостійна робота
108 /2	62	46

РОЗПОДІЛ ГОДИН ПО СЕМЕСТРАХ

Курс	IV	IV
Семестр	VII	VIII
Кількість тижнів	16	15
Кількість годин в тиждень	2	2
Всього годин	52	56
Аудиторні заняття	32	30
Самостійна робота	20	26
Форма контролю	Диференц. залік	Екзамен

Підсумкова оцінка виставляється у VIII семестрі.

ЗМІСТ КУРСУ

IV курс

VII семестр

Протягом семестру студенти вивчають *танцювальні мелодії* регіонів України: гопак, козачок, полька, хороводи-веснянки...

Студент вивчає 2 *акомпанементи* солісту (вокалісту, інструменталісту), ансамблю або хору.

Для *самостійного вивчення*: характерні танцювальні мелодії регіону.

Самостійна робота періодично контролюється викладачем на аудиторних заняттях.

В середині семестру проводиться **контрольне заняття**, на якому студент виконує:

- акомпанемент солісту, ансамблю або хору;
- танець (вивчений самостійно).

В кінці семестру проводиться **диференційований залік**, на якому студент виконує:

- танець (на вибір студента);
- акомпанемент вокального твору;
- твір, вивчений самостійно.

VIII семестр

Протягом семестру студент удосконалює набуті навички концертмейстерства та акомпанування в минулому семестрі.

Студент ознайомлюється з *танцювальними мелодіями* народів світу (вальс, танго, марш, циганські, російські, білоруські, молдавські, румунські танцювальні мелодії, танцювальні ритми Іспанії та Італії).

Протягом семестру студент вивчає *акомпанемент* солісту (вокалісту, інструменталісту), ансамблю чи хору.

Самостійна робота – підбір по слуху нескладних танцювальних і вокальних мелодій (для студентів з вищим рівнем підготовки – з елементами імпровізації), транспонування.

Самостійна робота (підбір по слуху і транспонування) контролюється викладачем протягом семестру на аудиторних заняттях.

Екзамен:

- танцювальна композиція;
- акомпанемент солісту, ансамблю або хору;
- твір, вивчений самостійно.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Баянисту-любителью*. Выпуски 1 – 25. – М.: Сов. композитор, 1988.
2. *Білаш О.* Сніг на зеленому листі. Збірник пісень. – К.: Муз. Україна, 2000.
3. “*Білий цвіт на калині*”. Збірник популярних пісень. – К.: Муз. Україна, 2003.
4. *В кругу друзей*. – М.: Сов. композитор, 1985.
5. *Естрадні пісні*. – К.: Муз. Україна, 2002.
6. *Играем и танцуем*. – М.: Сов. композитор, 1992.
7. *Музична орбіта*. Випуски 1–26. – К.: Муз. Україна, 1970–1992.
8. *Народные песни и танцы в обработке для аккордеона*. Выпуски 1 – 25. – М.: Сов. композитор, 1985–1987.
9. *Пашкевич А.* Мамина вишня. – К.: Веселка, 1994.
10. *Популярні мелодії для баяна і акордеона*. – К.: Музична Україна, 1989.
11. *Популярні мелодії для баяна або акордеона*. Вип. 3. – К.: Музична Україна, 1990.
12. *Популярні старовинні вальси*. – К.: Музична Україна, 1988.
13. *Українські народні пісні в перекладі для баяна М. Різоля*. – К.: Музична Україна, 1978.
14. *Українські народні танці в обробці для баяна*. – К.: Музична Україна, 1993.
15. *Улюблені пісні*. К.: Муз. Україна, 1993.
16. *Хрестоматія по аккомпаніаторській практиці*. – М.: Музыка, 1991.
17. *Штраус Й.* Альбом. – Будапешт, 1968.

ДОДАТОК

РЕКОМЕНДОВАНИЙ МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

IV курс, VII семестр

1. Білаш О. – сл. Ткача М. **Сніг на зеленому листі**.
2. Білаш О. – сл. Павличка Д. **Явір і яворина**.
3. Зуєв О. – сл. Бердника І. **Чого квіти не в'януть**.
4. Татарченко Г. – сл. Крищенко В. **Пахне м'ята**.
5. Юрків Б. – сл. Пушика С. **Любисток**.
6. Янівський Б. – сл. Шкраб'юка Д. **Журавочка**.

1. Веснянка. Хоровод.
2. Прикарпатський народний танець “Аркан”.
3. Прикарпатський народний танець “Гуцулка”.
4. Прикарпатський народний танець “Коломийка”.
5. Українська полька. Обр. М. Різоля.
6. Український народний танець “Гопак”.
7. Український народний танець “Козачок”.
8. Український народний хоровод “Марена”.

IV курс, VIII семестр

1. Білаш О. – сл. Д. Павличка. **Два кольори**.
2. Білаш О. – сл. М. Ткача. **Ясени**.
3. Білаш О. – сл. Д. Луценка. **Мамина вишня**.
4. Юрків Б. – сл. О. Капуляка. **Спогад**.
5. Яковчук О. – сл. І. Бердника. **За отавами золотавими**.
6. Українська народна пісня “Ішов козак потайком”.
7. Українська народна пісня “І шумить, і гуде”.
8. Українська народна пісня “Тече вода каламутна”.

1. Білоруський народний танець “Бульба”.
2. Білоруський народний танець “Крижачок”.
3. Білоруський народний танець “Янка”.S
4. Італійський народний танець “Тарантела”.

5. Іспанський народний танець.
6. Молдавський народний танець “Дойна-лаутарілор”.
7. Молдавський народний танець “Жок”.
8. Молдавський народний танець “Лекурічі”.
9. Молдавський народний танець “Молдовеняска”.
10. Молдавський народний танець “Хора”.
11. Румунський народний танець.
12. Циганочка. Обр. О. Денисова.
13. Циганський танець. Обр. С. Бубенцової.

14. Гапон П. Старовинний російський вальс “Обірвані струни”.
15. Джойс А. Старовинний російський вальс “Спомин”.
16. П’яццолла А. “Світло і тіні” (Вальс-мюзет).
17. Шатров І. Старовинний російський вальс “На сопках Манчжурії”.

18. Вілалдо Т. Аргентинське танго.
19. Канаро Ф. Танго.
20. П’яццолла А. “Лібертанго”.
21. Родрігес Т. “Кумпарсіта”.

22. Дунаєвський І. Вихідний марш з к/ф “Цирк”.
23. Українська народна пісня “Засвітали козаченьки”.
24. Український марш. Обр. М. Юцевича.

Танцювальні композиції

1. Прикарпатський народний танець.
2. Танцювальна композиція “Калинова сопілка”.
3. Танцювальна композиція “Ну, постривай”.
4. Танцювальна композиція “Плескач”.
5. Танцювальна композиція “Рушничок”.
6. Танцювальна композиція “Танець лісорубів”.